

Nr 3.

Ankom till Riksdagens kansli den 22 februari 1910 kl. 2 e. m.

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 2 i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående inrättande af en byrå eller kommission för utredning och förslag i lönereglerings- och omorganisationsfrågor.

Uti en inom Andra kammaren väckt motion nr 72 ha herrar *Tynell* och *Rissén* hemställt, att Riksdagen ville besluta att i skrifvelse hos Kungl. Maj:t anhålla

dels om utredning: 1) huruvida det skulle blifva för staten ekonomiskt fördelaktigt att i stället för hittills tillämpade systemet med särskilda lönereglerings- och omorganisationskommittéer inrätta en obligatorisk utrednings- och förslagsgifvande byrå eller kommission, samt, fränsedt den ekonomiska sidan häraf; 2) huruvida för framtiden löneregleringar och omorganisationer lämpligen kunna och bära, för vinnandet af likformighet i löne-, befodrings- och andra hänseenden för så många statens verk som möjligt, underställas en sådan byrås eller kommissions utredning och förslag;

och dels att Kungl. Maj:t måtte för Riksdagen framlägga förslag i ärendet.

Till stöd för förslaget ha motionärerna anfört följande:

»Alltför väl torde den omständigheten vara känd, att, då tiden närmat sig för lönereglering inom något statens verk eller omorganisation af samma varit förestående, omfattande utredningar igångsatts för inhämtande af tillförlitliga uppgifter i hvad angått lefnadsomkostnader, hyrespriser, skatteförhållanden o. d. å olika orter inom landet. De personer, som haft i uppdrag att åvägabringa behöfligt materiel, bearbeta detsamma samt slutligen afgifva förslag i ena eller andra riktningen, hafva tillsammans benämnts för kommitté eller kommission.

Antalet sådana kommittéer eller kommissioner, hvilka, med uppdrag som nyss nämnts, varit i verksamhet år efter år, torde vara svårt att uppgifva. En erinran om att under de senaste åren dylika varit tillsatta för

telegrafverket, statens järnvägar, postverket, tullverket, fångvården m. fl. tro vi är tillräcklig för att hvar och en skall kunna förstå, att vi befinna oss i ett kommittéidehvarf, som är för svenska staten synnerligen kostbart. En liten axplockning ur endast sjätte och sjunde hufvudtitlarna, afseende extra anslag, som utbetalats från statskontoret, visar nämligen följande större summor:

Upptaget i staten:		Kronor.
År 1903:	Till post- och telegrafkommittén	38,953: 02
» 1904:	» tullstatskommittén	29,042: 59
» 1907—08	» kommitterade för omorganiserandet af järnvägsstyrelsen och löneroglering för samma styrelse och järnvägsstaten	55,822: 43
» 1905:	Till lönerogleringskommittén af den 3 oktober 1902	49,671: 24
» 1906:	» d:o	25,288: 21
» 1907:	» d:o	29,603: 66
» 1908:	» d:o	31,617: 62
» 1909:	» d:o	35,027: 30
» 1910:	» d:o	27,769: 79

Beträffande alltreddan utförda kommittéuppdrag i löneroglerings- och omorganisationsfrågor för exempelvis ofvan uppräknade verk, kan om dessa just icke sägas, att de bidragit till hvad de bort göra, nämligen åstadkommandet af enhetliga eller likformiga bestämmelser i såväl aflönings- som befordringshänseende för de olika verkens personalgrupper, hvilka i fråga om ekonomiska behof och social ställning äro jämförbara. Gällande aflöningsstater för de olika verken, som Riksdagen under årens lopp på grund af framlagda förslag haft att pröfva och fastställa, äro talande bevis härför. Och känt är väl för öfrigt, hurusom påminnelser brukat afgifvas från än den ena personalgruppen och än den andra inom de olika verken, då förslag framkommit, hvarigenom dessa ställts i en sämre ekonomisk ställning än motsvarande grupper inom andra verk.

Genom omorganiserandet af flera af statens verk har man sökt upptaga de kraf, som närvarande tid synnerligast ställer i fråga, nämligen sparsamhet och praktiskhet. Huruvida nyligen företagna omorganisationer komma att fylla dessa anspråk, behöfva vi ej inlåta oss på. Vi hysa blott en tanke om, att på kommittéväsandets område vore åtskilliga förmåner att ernå, icke minst beträffande sparsamhet och praktiskhet.

En fråga ställa vi därför upp och den är, att Riksdagen bör taga i öfvervägande, dels om utsikter finnas att för mindre kostnader än hittills varit fallet få utredningar utförda och förslag afgifna i löneroglerings- och

omorganisationsfrågor och dels huruvida kommande lönerogleringar och omorganisationer för jämförbara verk lämpligen kunna, för vinnandet af likformighet i löne-, befordrings- och andra hänseenden, centraliseras.

I fråga om sättet att gå till väga för realiserandet af andragna spörsmål hafva vi tänkt, att hittills praktiserade systemet med tillfälliga kommittéer upphörde samt att *en obligatorisk utrednings- och förslagsafgifvande byrå eller kommission inrättades med säte i hufvudstaden*. Denna byrå eller kommission borde bestå af minst 5 ledamöter, däraf 2 tjänstemän (en af högre och en af lägre grad), hvilka borde åtnjuta lämpliga fasta aflöningsförmåner.

Fördelarne med en sådan byrå eller kommission ligga i öppen dag. Förutom, som vi tro, att utrednings- och kommittékostnaderna komme att nedbringas i jämförelse med hvad staten nu får vidkännas, skulle bl. a. en likformighet i aflöningsförmåner och befordringsmöjligheter för de olika verkens personal omsider kunna åvägabringas; lönerogleringar eventuellt omorganisationer för jämförbara verk skulle efter vissa mellantider kunna underställas Riksdagens pröfning *på en gång*. Riksdagens arbete skulle härigenom betydligt underlättas, och personalen, de jämförbara grupperna inom de olika verken, skulle känna en tillfredsställelse öfver att hafva blifvit lika tillgodosedda.»

Det är hufvudsakligen tvenne synpunkter, som varit för motionärerna vägledande. De ha velat åstadkomma, att det förberedande arbetet vid lönerogleringar uti statens verk bedrifves på ett billigare sätt än för närvarande, och samtidigt möjliggöra, att större likformighet vinnes uti aflöningshänseenden mellan de skilda verken. Motionärerna ha ansett, att detta lättast kan ernås genom upprättandet af ett permanent organ, en byrå under kungl. kommerskollegium eller en stadigvarande kommission med uteslutande uppgift att bereda lönerogleringsärenden.

*Utskottets
yttrande.*

Utskottet vill för sin del biträda motionärernas uppfattning, att det under senare år bedrifna lönerogleringsarbetet icke präglats af den enhetlighet, som önskligt hade varit. Vid tillsättandet af den stora lönerogleringskommittén 3 oktober 1902, hvilken skulle »afgifva utåtanden rörande reglering af statens ämbetsverks och myndigheters löneförhållanden, därvid kommittén skall ha att taga i öfvervägande, huruvida genom förenklingar i förvaltningen tillfälle kan beredas till indragning af tjänster, som genom förändrade anordningar kunna indragas», afsågs väl att skapa en centralinstitution, som skulle förbereda de nödvändiga lönerogleringarna inom statsförvaltningens olika grenar, men i den mån arbetet hopade sig inom kommittén, kunde lönerogleringarna ej fortgå så hastigt, som man inom

vissa verk hoppats och ansett behöfligt. Stigande lefnadskostnader gjorde det emellertid nödvändigt, att personalen inom de mest tillbakasatta verken snarast fick sina berättigade kraf tillfredsställda. I detta syfte ansågs lämpligast tillsätta nya kommittéer vid sidan om löneregeringskommittén af den 3 oktober 1902. Sålunda uppdrogs den 30 januari 1906 åt en särskild kommitté att, »då med afseende å järnvägsstaten föreläge sådana speciella förhållanden, att vid löneregering för densamma järnvägsfunktionärer i olika befattning måste medverka, samt ett ordnande af järnvägspersonalens löneförmåner snarast möjligt borde ske», verkställa reglering af järnvägsstaten. Den 18 februari 1907 aflämnades dess betänkande, som samma år föranledde beslut i Riksdagen. För löneregeringen vid telegrafverket tillkallades den 22 juni 1906 trenne sakkunniga att jämte generaldirektören afge förslag till löneregering, något som skedde den 14 januari 1907. Samma år fattade Riksdagen beslut i ärendet. För postverkets löneregering tillkallades fyra sakkunnige den 5 juli 1907 att jämte generalpostdirektören afge utlåtande i liknande syfte. Detta är dateradt den 28 november 1907. Den slutliga regleringen af poststaten skedde, som bekant, vid förra riksdagen. Tullverkets löneregering kommer i år på Riksdagens bord. Den har förberedts af generaldirektören och trenne den 18 september 1904 tillkallade sakkunniga.

På detta sätt splittrades arbetet och förlorade den enhetlighet, som från början torde ha varit afsedd. Ingen af dessa kommittéer har såsom direktiv fått sig några grundprinciper för löneregeringen meddelade. Följden af detta förhållande har äfven blifvit, att mycket olika bestämmelser kommit att gälla angående vissa löneförmåner, som kunnat tämligen likformigt tillämpas inom större del af statsförvaltningen åtminstone hvad beträffar kommunikationsverken. Detta framgår bäst af en jämförelse mellan de redan fastställda staterna för posten, telegrafen och statens järnvägar, samt kommittéförslaget till reglering af tullstaten.

Löneförmånerna för de lägst aflönade bland ordinarie tjänstemän äro följande :

<i>Telegrafverket.</i>		<i>Statens järnvägar.</i>	
<i>Reparatör.</i>		<i>Stationskarl.</i>	
Begynnelseaflöning	840 kr.	Begynnelseaflöning	840 kr.
Efter 2 år tillägg	60 »	Efter 3 år tillägg	60 »
» 2 » »	60 »	» 3 » »	60 »
» 2 » »	60 »	» 3 » »	60 »
» 3 » »	120 »	» 3 » »	60 »
» 3 » »	120 »	» 3 » »	60 »
» 3 » »	120 »	» 3 » »	60 »
<hr/>		<hr/>	
Efter 15 år	1380 kr.	Efter 15 år	1140 kr.

<i>Postverket.</i>		<i>Tullverket.</i>			
<i>Postvaktmästare.</i>		<i>Tullvaktmästare.</i>			
Begynnelseaflöning	1100 kr.	Begynnelseaflöning	ortvis	1750	1500 1200
Efter 5 år tillägg	150 »	Efter 3 år tillägg		100	100 100
» 5 » »	150 »	» 3 » »		100	100 100
<hr/>		<hr/>			
Efter 10 år	1400 kr.	» 3 » »		100	100 100
		<hr/>			
		Efter 9 år		2050	1800 1500

Äfven om afgörande skäl finnas för skiljaktigheter i begynnelselönen, kan det likväl knappast vara fullt motiveradt, att beträffande såväl antalet ålderstillägg som deras storlek i förhållande till lönen och antalet år, innan de utbetalas, så väsentliga afvikelser behöfva finnas.

Hyreshidragen utgå: inom telegrafvet med 15—30 % af aflöningen eller med fri bostad jämte vedbrand och belysning efter telegrafstyrelsens bepröfvande; vid statens järnvägar med 20—40 % af arvodet, beroende på hvar vederbörande vistas, enligt af Kungl. Maj:t fastställda grunder eller med fri bostad och bränsle, det sistnämnda enligt stat, som af styrelsen bestämmes. Inom postverket äro orterna af generalpoststyrelsen delade i 4 grupper och ett dyrortstillägg utgår i den tredje med 150 kr., i den andra med högst 300 kr. och i den första med högst 350 kr.; inom tullverket utgår ett ortstillägg till tjänsteman i Stockholm, Haparanda och Riksgränsen med 10 % af begynnelselönen; inom telegrafverket utgår ett tilläggsarvode enligt af telegrafstyrelsen fastställda grunder med 10—15 % af aflöningen å orter, där de allmänna lefnadskostnaderna äro särskildt höga; vid järnvägen erhålles dyrortstillägg med 60 kr. om året vid placering i städer med minst 15,000 invånare eller å stationer och bansträckor i Stockholmstrakten t. o. m. Älfsjö, Järfva och Värtan; kallortstillägg utgår allt efter placering å vissa bandelar i nordliga Sverige med 5, 10, 15, 20 eller 30 kronor i månaden; medan inom post-, tull- och telegrafverket kostnadsfri läkarvård jämte medikamenter endast lämnas den enskilde tjänstemannen, åtnjuter denne vid statens järnvägar samma förmån utom för sig själf äfven för hos honom boende hustru och oförsörjda barn.

Tydligen hafva olika principer kommit till uttryck vid behandlingen af löneregleringen inom skilda verk och det på ett sätt, som visar, att det förberedande arbetet utförts oberoende vid hvart och ett af dem och utan gemensam plan för samtliga verk. Ett dylikt förfaringssätt kan lätt ge personalen anledning till berättigade klagomål. Såsom exempel härpå må framhållas, att samma ort kan tillföras lägre dyrortstillägg inom ett verk än inom ett annat. För på platsen boende tjänstemän, tillhörande

samma statsförvaltning, ehuru olika grenar af densamma, kan dylikt icke undgå att väcka missnöje.

Motionärerna ha velat frånkomma dessa olägenheter för framtiden genom upprättandet af en permanent institution — kommission, byrå — som skulle ensam utföra allt förberedande lönerегleringsarbete. Utskottet har ej kunnat få den öfvertygelsen, att denna väg skulle vara lämpligast. Man kan ej förutsätta så stor insikt hos en dylik kommissions medlemmar rörande tjänsteutöfningen inom skilda verk, att den skulle kunna tillerkännas full kompetens att handlägga alla lönefrågor angående de mest olikartade befattningar. Sannolikt skulle den äfven bli så öfverhopad med arbete vissa tider, då lönerегleringar kunna behöfva ske ungefär samtidigt inom hela statsförvaltningen — något som i och för sig får anses vara ett riktigt förfarande — att olägliga dröjsmål måste uppstå. Dessutom bör erinras, att skapandet af ett permanent organ för lönerегleringar förutsätter, att dylika af större omfattning ständigt komma att fortgå. Så torde emellertid icke bli förhållandet. Af dessa skäl kan utskottet icke biträda motionärernas yrkande på upprättandet af ett permanent organ för löneärendens behandling.

Emellertid ha motionärerna äfven antydt, att den ifrågasatta kommittén eller byrån äfven skulle ha till uppgift att utföra lefnadskostnadsundersökningar, som borde vara vägledande för normerandet af lönerna inom olika delar af landet. Häremot vill utskottet erinra, att detta betydelsefulla arbete, som är behöfligt ej endast för statsförvaltningen själf utan äfven för regleringen af löneförhållandena å den privata arbetsmarknaden, åligger kungl. kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik, som också publicerar meddelanden i detta afseende. Inom detta ämbetsverk torde de bästa förutsättningarna finnas för erhållande af tillförlitliga uppgifter i denna sak.

Medan utskottet sålunda anser sig böra afvisa tanken på en permanent institution, anser det likväl önskvärdt, att vissa åtgärder vidtagas till förhindrande af ett upprepande af ofvannämnda missförhållanden för framtiden. Detta är så mycket mer angeläget, som ännu vissa delar af statsförvaltningen kvarstå oreglerade.

Därvid torde först böra framhållas, att vissa *allmänna grundprinciper* borde fastställas att så långt ske kan gälla för samtliga statens myndigheter och verk. Möjligheten af att uppdraga sådana normerande bestämmelser, som garantera den likformighet inom förvaltningen, personalen kan fordra af det allmänna såsom arbetsgifvare, har ådagalagts af Stockholms kommun. Under densamma lyda såväl kommunala verk som affärs-

företag och byggnadsarbeten. I allmänhet förefinnes där samma skiljaktighet mellan förvaltningens olika grenar som inom statsförvaltningen. Och likväl har det visat sig möjligt och lämpligt att fastställa för hela kommunalförvaltningen inom vissa gränser likformiga »allmänna villkor och bestämmelser». Sådana hade redan utarbetats åren 1891--1894 och antagits 1897 och 1898 samt senare ändrats 1905. Nyligen har statsfullmäktiges lönerogleringskommitté framlagt ett betänkande, som i hög grad befordrar likformigheten inom förvaltningen. Likartade grunder föreslås för anställning, tjänstgöringstid, förening af tjänster, kompetensfordringar, aflöningsvillkor, naturaförmåner, ålderstillägg och pension.

I aflöningshänseende delas tjänsteinnehafvarna å stadens lönestat uti 18 aflöningsgrupper, på följande sätt:

Grupp 1	600— 900	Grupp 10	3000— 4000
» 2	800—1200	» 11	3000— 4500
» 3	1000—1500	» 12	3600— 5600
» 4	1200—1800	» 13	4200— 6200
» 5	1200—2000	» 14	4800— 6800
» 6	1500—2100	» 15	5800— 7300
» 7	1800—2400	» 16	7000— 8000
» 8	2000—3000	» 17	8000— 9000
» 9	2400—3600	» 18	9000—10000

I lönegruppen 1—7 är 20 % af lägsta aflöningsbeloppet tjänstgöringspengar, i grupperna 8—9 25 % och i öfriga fall 30 %; återstoden är lön.

Förhöjning af lönen äger rum:

inom grupp	1	efter 2, 4, 6, 8, 10 år med	60 kr. hvar gång
» »	2	» 2, 4, 6, 8, 10 » »	80 » » »
» »	3	» 3, 6, 9, 12, 15 » »	100 » » »
» »	4	» 3, 6, 9, 12, 15 » »	120 » » »
» »	5	» 2, 4, 6, 8 » »	200 » » »
» »	6, 7	» 3, 6, 9, 12, 15 » »	120 » » »
» »	8	» 3, 6, 9, 12, 15 » »	200 » » »
» »	9	» 3, 6, 9, 12, 15 » »	240 » » »
» »	10	» 3, 6, 9, 12 » »	250 » » »
» »	11	» 3, 6, 9, 12, 15 » »	300 » » »
inom grupp	12, 13, 14	efter 3, 6, 9, 12, 15 » »	400 » » »
» »	15	» 5, 10, 15 » »	500 » » »
» »	16, 17, 18	» 5, 10 » »	500 » » »

Det synes utskottet, som om det varit lämpligt, att 1902 års lönerogleringskommitté fått i uppdrag att utarbeta likartade för statsförvaltningen

gällande allmänna bestämmelser, hvilka senare kunnat normera det löne-regleringsarbete, särskildt tillsatta beredningar vid sidan om löne-regleringskommittén fått åt sig tilldeladt. Otvifvelaktigt skulle härigenom en del af de nu förefintliga ojämnheterna i den verkställda löne-regleringen kunnat undgås. Emellertid torde för framtiden sådana allmänna bestämmelser bli erforderliga, och utskottet anser önskvärdt, att löne-regleringskommittén erhåller i uppdrag att utarbета dem.

Därest de speciella beredningarnas betänkanden, till hvilka Riksdagen af helt naturliga skäl ansett sig böra taga den största hänsyn, i stället för att direkt bringas under Riksdagens behandling hade fått granskas af den stora löne-regleringskommittén, som med åren förvärfvat rik erfarenhet i dessa frågor, skulle en ytterligare garanti ha förefunnits för att enhetligheten kunnat bevaras. Det torde från början ha varit afsikten att så skulle ske. Åtminstone kan man draga den slutsatsen ur statsråds-protokollet vid tillsättandet af 1902 års kommitté, däri uttalas, att, i den mån reglering af olika verk skall ske, speciellt sakkunniga skola tillkallas att ingå uti kommittén.

Utskottet anser för sin del, att de önskemål, motionärerna uppställt och som utskottet delar, skulle ha vunnits, om denna ursprungliga plan blifvit fullföljd, och vill därför hemställa att så hädanefter må ske.

Slutligen vill utskottet i detta sammanhang framhålla önskvärdheten af att personalen må genom medlemskap uti löneärendenas beredning kunna framföra sina synpunkter, hvarigenom statsmakterna få omedelbar kännedom om de synpunkter, som hos densamma gör sig gällande.

På grund af det som sålunda anförts får utskottet, som icke kunnat biträda hrr Tynells och Risséns yrkande, likväl med anledning af motionen hemställa, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t ville anhålla,

att Kungl. Maj:t ville låta vidtaga sådana åtgärder, hvarigenom hädanefter betryggas, att, när löne-reglering pågår inom statsförvaltningen, likformighet ernås mellan de skilda verken så långt ske kan.

Stockholm den 22 februari 1910.

På utskottets vägnar:

ERIK PALMSTIERNÄ.